

111

Fra Udsæderne af Dvraabet „til Christendommens Bøener
i vort Land“. No. 2.

„Den politiske Situation“

og
de Christne.

Af
Karl Røll,
Prest.

NB Rana
Depotbibloteket

Christiania.

I Kommission hos Jacob Dybwad.

Trykt i det Steenske Bogtrykkeri.

1883.

Pris 5 Pre.

I.

Det kan kun være med baade Sorg og Bøymring, en Christen bliver Vidne til al den Strid og Forvirring, som er brudt løs i vort hidtil saa lykkelige og forholdsvis fredelige Folkesamfund. Det er ikke længer nogen rolig og sund Bevægelse, som nu har grebet vort Folk. De forstjellige Syn paa Tidens Krav og de forstjellige Meninger om, hvad der tjener Land og Folk bedst, blive ikke længer veiede mod hinanden med Sindighed og gjensidig Agtelse og Fordragelighed. En feberagtig og ilter Stemning synes at gaa gjennem alle Lag af Folket, den Enne hidses op mod den Anden, der høres Forbitrelsens Ord, og Folket — kan man gjerne sige — afgiver det sorgelige Billede af et Rige, „som er blevet splidagtig med sig selv“, og som altsaa har Udsigt til „ikke at blive bestaaende“.

Hvad er det da for en Livsfag, det gjælder?

Striden, man er i Fyr og Flamme for, og som søges bragt ind i hver Krog af Landet, ser maaste nærmest ud som en Strid mellem Statsmagterne, mellem Regjering og Storting. Man ser ogsaa somme Folk baade i Aviser og paa Møder gjøre sig stor Umage for at faa dette indprentet, at Striden er Regjeringens Strid med Stortinget og Folket, at denne Strid nu engang skal afgjøres, og at det er Folket selv, som skal afgjøre den. Sælsomt har det maattet lyde for den almindelige Mands Øren, at det er netop ham, som skal fælde Dommen i dette statsvigtige Tvistemaal, at Bælgerne ere selv den høieste Domstol i Riget, og at hver og En i Landet, som har Stemmeret, dermed har det høie Hverv at udøve det suveræne Folks Dommermyndighed og at sidde til Doms over Regjering og Storting. Det synes sagtens bagvendt dette, at den Ukyndige skal domme de Kyndige, Undersaatterne holde Skoleret over sin Øvrighed! Det er ikke til at undres over, at Folket føler sig smigret ved saadan Tale; sliq Tale har Folket knapt faaet høre før! Men — Smiger have iallesald de Christne vel at tage sig ivare for; den, som lader sig smigre, er ikke længer ædru, og de, som bruge Smiger, ikke gjerne Ens bedste Venner.

Det er sandt, Striden har været en Strid mellem Statsmagterne hos os. Allerede dette er jo ilde nok, at det skal være kommet dertil. Men denne Strid om politisk Myndighed og Magt er nok i Virkeligheden ikke bare en politisk Strid; den vil neppe heller være endt dermed, at en af Statsmagterne gaar af med Seiren denne Gang. Nei, Stridens Gjenstand ligger dybere end som saa. Det er sociale*) og religiøse Spørgsmaal, som ere oppe i Dagen i vore Tider; Spørgsmaal af den største Rækkevidde for den Enkeltes Livslykke og for Folkenes Samfundsvilkaar er det, som bringe de enkelte Gemhytter

*) d. e. vedrørende Samfundslivet.

og alle Samfundets Lag i Bevægelse og Uro. Disse Spørgsmaal kunne i Forbigaaende tage sig ud som rent politiske Spørgsmaal og i det enkelte Tilfælde komme til Afgjørelse mellem de politiske Partier eller til Opgjør mellem Statsmagterne; men de komme altid paany igjen i nye Tilfælde og under nye Former. Det er Grundsaetningerne for det hele Menneskeliv, som det i dybeste Grund gjælder om nutildags, Grundsaetningerne for Menneskets Gudsforhold og Grundsaetningerne for Menneskenes indbyrdes Samfundsliv og den hele Samfundsorden. Derfor er der ogsaa saadant Alvor i vore Dages politiske Strid, derfor saa liden Udfigt til Forsoning, og derfor saa ofte Bitterhed i de politiske Leire. Men desmere har en Christen at give Agt paa sig selv og paa, hvor han stiller sig hen.

Denne i Overfladen politiske Gjæring, under hvilken dernede i Dybet af Folkelivet gaar den skjæbnesvangre Strømning af sociale og religiøse Kræfter, der have begyndt at røre paa sig, ytrer sig nu saagodtsom over hele den civiliserede Verden. Forjaaviddt er der heller intet Beshynderligt deri, at ogsaa vort lille Folk er berørt af Verdensstrømningen, bliver trukket med ind i Gjæringen og allerede hvirvles afsted i en uhyggelig og voldsom Bevægelses Fart. Være det ikke kommer til at koste for Meget! I længst forsvundne Tider oplevede vort Folk engang at være oprevet af Partier og Hovdinger og at fortære sin Kraft i Borgerkrigens Rædsler; Gud give, det ikke blev saa en Gang endnu! Det kan se ud til Noget af Hvert.

Men noget Beshynderligt er der dog unegtelig i den Fart, Bevægelsen har taget hos os. Vort Folk synes af Naturen saa lidet anlagt paa at skulle paa denne Vis deltage i den verdenspolitiske Gjæringsproces. Den nuværende ophidsede Tilstand i Landet er ogsaa en af de forunderligste og mest uventede Foreteelser, vort Folk kunde opleve. Ingen vil kunne negte, at der i vor Folkecharakter ligger en eiendommelig Seighed og Træghed, som gjør os uskikkede til paa Sydlandst Vis at beruses af politisk Beltalenhed eller til at gribes af Begeistring for moderne Tankestrømninger eller til med Videnskab at sætte Alt paa Spil for at virkeliggjøre smukke Idealer. Vor Folkecharacters Eiendommelighed viser sig jo ellers altid at gjøre Folket til et konservativt Folk, konservativt i Tankemaade og Tale, konservativt i Sæder og Skikke, konservativt i Love og Samfundsindeetninger. Vort Folk er ifølge sin Natur mere stikket til at staa som den rolige og betænsomme Tilstuer til Verdensbegivenhederne end til at overgive sig til en vild Begeistring for Tidens „Ideer“; det skulde snarere synes, at det norste Folk vilde overveie og forsigtigt udnytte Begivenhedernes Resultater, end at det vilde lade sig rive afsted af Døgnets forvirrede Signakraab. Saa var det ogsaa med os i 1814, og nu skjønte vi dog, at det var vor Lykke dengang. Skulde Blodet først komme i Kog heroppe hos os, da laa det vel nærmest at tænke, at Folk kom til at gaa Berførlergang. Men da maatte Fornustens tie, og da vilde den løsslupne raa Kraft uhindret komme til at græsere. Men deri var

der fandelig liden Lykke. Did kan en Christen ikke ville hjælpe til at bringe det.

Hvor meget end den politiske Bevægelse, som nu har grebet Gemytterne, synes at omspænde det hele Folk, man kan alligevel ikke sige, at den er nogen folkelig Bevægelse. Den har ikke sin Rod i Folkets naturlige Instinkt eller Tilbøielighed. Den har liden eller ingen Tilnytning i vor historiske Fortid eller i vort nationale Liv, men følger ganske ligesom udenlandske Forbilleder. Det er et fremmed Element, der er blevet indsmuglet hos os, som har ført til de senere Aars voldsomme Brydninger ikke blot paa det politiske Felt, men paa næsten alle Aandslivets Omraader. Det har været danske „Syner“ — man erindre de grundtvigianske Folkehøiskoler —, men fremfor Alt franske „Ideer“, som man, utroligt nok, har forstaaet at begeistre vort ellers saa sindige og omtænksomme Folk for. Bevægelsen og den Strid, den har affødt, er ikke i sit Udspring og sit Væsen national eller folkelig, men uden Modsigelse verdenspolitisk. Nu, i sig selv var deri jagtens ikke steet nogen Ulykke, hvis det blot var gode og uforfæstede Varer, som man indførte udenlandsfra. Men at følge verdenspolitiske Moder og saa da, naar de i sig selv ere usunde eller rentud forkastelige, det holder jeg ikke for at være norst Tænkset; det var mere folkeligt, mener jeg, at sætte Ryggen til og holde imod i slige Tilfælde. Og skulde Nogen have Mands Mod og Hjerte dertil, da burde det først og fremst være en Christen.

Men midt oppe i denne ufolkelige Bevægelse og Strid er der dog en folkelig Særegenhed, som man har kunnet regne paa, og uden hvilken hele dette Opstyr ikke var kommet i Gang. Ethvert Folk, saaledes ogsaa vort Folk, har, som sine nationale Dyder, saa ogsaa sine nationale Udyder. Til vore folkelige Dyder har vor Sindighed og Betænkksomhed været regnet. Til vore Udyder hører vort Folks medfødte Mistænksomhed. Som bekendt, kan Mistænksomheden være en indgribende og afgjørende Bevæggrund for et Menneskes Følelser, Tænkemaade og Handlinger. Men den kan dog ikke regnes til de gode Instinkter i Livet, og det er ingen brav Mand, som gjør Regning paa sin Næstes Mistænksomhed. Den bringer Utilfredshed ind i alle Livets Forhold, gjør Livet surt og mørkt, ødelægger den indbyrdes Tillid og volder Splid og Uretfærdigheder. De, hvis Lyst og Liv det er at vække Folkets Utilfredshed med sine Raar, det være nu økonomiske eller politiske Raar, de nytte derfor uvilkaarlig Folkets medfødte Mistænksomhed som den frugtbare Jordbund, hvori Misnoiets og Utilfredshedsens Sæd kan saaes; det gaar da glattere for dem at forespeile Folket Herligheden af andre Tilstande, som det endnu ikke kjender. Men det kan En trygt sige, at det ikke er Folkets gode Raadgivere, som sammensværge sig med et slet Instinkt hos det. Det er i grunden onde Kræfter, som paa slikt Grundlag sætte Bevægelsen i Gang, onde Kræfter, som ved slikt Drevkraft sættes i Bevægelse. Det maa ialfald en Christen kunne forstaa.

Man skulde derfor vel se sig for! Det er ikke Guld alt det, som

glimrer. Det kan høres saa vel dette, at „Bevægelse“ er bedre en. No, „Fremfærd og Udvikling“ et Folk værdigere end Stillestaaen, „Liv“ — selv om det bærer afsted ind i Natten — at foretrække for Død. Men — af det Gode er kun det friske og sunde Folkelegemes Bevægelse, ikke det febersyge og fantaserende Samfunds; af det Gode er kun det Fremfærd og den Udvikling, som bringer Folket virkelig Frihed, Lykke og Tilfredshed, og af det Gode kun det Liv, som har Livets Kraft og ikke blot Skindet af Liv. Gud give ialfald de Christne at kunne skjæle mellem Godt og Ondt og stille Virkelighed ud fra Skin!

II.

Jeg beder, at man ikke vil misforstaa mig. Det er ikke min Mening at udtale, at vore Samfundstilstande skulde være fuldkomne, som de nu ere, eller at vore borgerlige Indretninger ikke skulde kunne være Gjenstand for Forbedringer og Udvikling. Dvertimod.

Ligeaa lidtsom Noget er godt, blot fordi det er nyt eller en Forandring af det Bestaaende, ligeaa lidtsom Noget godt, bare fordi det er gammelt og har vundet Hævd eller er blevet os tilvant.

Der er en god og ærlig Sag at ønske Forandringer, som man anjer for Forbedringer; det er en hæderlig Sag at anbefale dem i Tale og Skrift, at virke for deres Indførelse i det sociale eller politiske eller kirkelige Liv; det er paa den Vis, at Fremfærd og Udvikling af Folkets Evner og Hjælpekilder, af dets aandelige og materielle Velvære gaar for sig.

Udfra dette Synspunkt er man ogsaa forpligtet til paa Forhaand at dømme om Arbeidet for de Forandringer, som have været paa Tale under den politiske Strid hos os nu.

Men en ærlig Sag er det heller ikke her længer, naar man tror at kunne benytte hvilket som helst Middel for at naa sit Maal.

En Mand, som til almindelig Brug, i daglig Handel og Vandel ikke betænker sig paa, naar det kniber, at gribe til, hvad Middel det skal være, eller dog til noget ulovligt, bliver jo af alle Mennesker betragtet som en æreløs Usling, selv om han endnu ikke er straffet som Forbryder. Og selv om han ikke har egennyttige Hensigter, ja selv om han skulde være i god Tro, kan han dog ikke være angerløs eller gaa fri for Ansvar, naar han alligevel har grebet til Midler, som ere ulovlige. Der kunde jo overhovedet ingen Straf længer gives for nogen Forbrydelse, skulde man først lade det gjælde, at Hensigten skulle kunne hellige Midlet, man brugte. Altsaa: Ens Maal kan være saa velment, det være vil, endog ideelt smukt, og gjælde for saa stor en Velgjerning, det være vil; benytter han sig af urene Midler for at virkeliggjøre sine Adeer, af forkastelige eller rentud ulovlige Veie for at fremme sine politiske Planer, saa er hans Handlemaade allerede dømt. Den er ikke blot mindre hensynsfuld; den er rentud urigtig. Ja den er mere end urigtig: den er uhæderlig, thi den er umoralsk. Jeg taler selvfølgelig alene fra den christelige Morals Standpunkt.

En saadan Dom kommer desværre til at maatte fældes over Mangt og Meget, som i senere Tid har gaaet for sig i vort offentlige Liv. Ikke mindst gjælder det Pressens Udtalelser. Det er ikke med Glæde, at dette maa siges. Det er med endnu mindre Glæde, vi blive Vidner til, at en saadan Dom maaste endog ramme Mænd, som skulde være vort Folks Ledere, ja udkaarede Talsmænd for Ret og Retfærdighed, der tilhørte den Forjamling, hvilken vore Fædre lærte os at se op til med ubetinget Tillid og endog Beundring. Men det staar ikke til at nægte længer, at der endog af saadanne Mænd er begaaet meget alvorlige Misgreb, som ikke blot tør være politisk forkastelige, men ogsaa moralsk vanstelig ville kunne forsvares. Det er, tungt at maatte sige det; men Situationen fordrer, at Sandheden ikke bliver fortiet. Jeg haaber, ialfald Christne skulle indse dette.

Jeg tanker ikke paa det politiske Rankespil, som kan være drevet i det skjulte, skjønt det lader til at være en offentlig Hemmelighed. Jeg taler kun om det, som ligger i Dagen og aabent for Alles Dine.

Der er, som bekendt, et stort Parti hertillands, som fortrinsvis gjør Fordring paa at være „det liberale Parti.“ „Liberal“ betyder frisindet. Ens Frisindethed bør selvfølgelig komme tilsyne ligeoverfor Andre, ikke mindst ligeoverfor Anderledestænkende. Det koster jo intet at være „liberal“, naar man blot faar Lov at kue de Andre, især de Anderledestænkende; saa liberale ere alle Menneker af Naturen. Sørgeligt i høi Grad har det nu været at se, hvorledes „det liberale Partis“ Blade have kunnet kaste sig over Anderledestænkende og politiske Modstandere, haanet dem, mistænkeliggjort dem, forvrængt Ord og Handlinger af dem, fortiet Sandheden, ja maaste endog stundom fare med bevislig Løgn. At konservative Blade maaste have gjort det Samme, forbedrer jo ikke Sagen for dem, som fortrinsvis ville gjælde for at være netop „de liberale.“ Men maaste ligesaa sørgeligt har det været at erfare, at det forrige Storthings Flertal, som dog vistnok gjerne vilde henregne sig til det „liberale Parti“, ikke blot saa mangen en Gang hensynsløst har affeiet de alvorligste Modgrunde og Betæneligheder fra den anden Side, men ogsaa staaenløst har afvist de indstændigste Forestillinger og mest paatrængende Krav, saa det ikke engang agtede det nødvendigt at undgaa Skindet af at tilfidesætte Hensyn baade til Retfærdighed og Mennekeliv*). Ja der er jo endog gjort Forsøg paa at kvæle Meningsytringer fra det tilslut, som undskyldeligt kunde være, oprørte Mindretal. Slig Fremfærd er ikke liberal, tværtom il liberal, for ikke at sige tyrannisk. Ellers i Livet kalder man det, hensynsløst at benytte sig af sin fysiske Styrke eller Overlegenhed i Tal, en brutal Fremgangsmaade. Christne maa dog fatte, at det igrunden ikke er Andet end Anvendelsen af den ra Magt og akkurat det Modsatte af virkelig Frisindethed.

Men flommere end Mangel paa ægte Frisind er dog den Man-

*) J. G. ved Regtelse af fornødent farefrit Rum for de Studerendes medicinske Svælsker, af fornøden Hjælp for Høiesteret, af fornødent Fyr for Søfolk o. s. v.

gel paa Respekt for Landets Grundlov, som hos det raadende Parti mere end en Gang synes at være kommen for Dagen. Et eneste Exempel faar være tilstrækkeligt. Flertallet paa sidste Storting gav sine Stemmer til, at Folk, som opkjøbte ubrugelige Jordflekker, der kanske knapt kunne gjenfindes, saa smaa skulde de kunne være, alligevel skulde kjendes berettigede til at udøve den borgerlige Stemmeret, som mangen hæderlig Mand, der undser sig for at benytte slikt Middel, maa give Afkald paa. At dette er alt andet end stemmende med Grundlovens virkelige Mening, synes dog at være ganske paatageligt. Selv Beslutningens Forsvarere har man jo hørt tilstaa, at dette var en „Omgaelse af Grundloven“. Men til en saadan Omgaelse af den norske Grundlov var dog Flertallet af det norske Folks Repræsentanter istand! Ved en Fortolkning af Grundloven, der var mere sofistisk*) end grundlovmæssig, skede det, at der blev hænnet Bei for en af de moderne Indlingsideers Indførelse i vort Samfundsliv, nemlig den almindelige Stemmerets. Og denne grundige Omkalfatring af Grundlovens Stemmeretsregler er nu til en Begyndelse kommen istand, uden at engang Grundlovens egne Bestemmelser om, hvorledes der bliver at fremgaa ved Grundlovsforandringer, have været iagttagne! Sandelig, En er alvorlig nødt til at finde det betænkeligt, at man saaledes omgaaes med Landets Grundlov, med Grundvolden for hele vor borgerlige Samfundorden.

Men det Værste er dog ikke dette. Det er noget Andet, som en Christen baade først og sidst har Grund til at anke over hos det saakaldte „liberale Parti“.

Lad os straks tage et Exempel! Der er desværre nok af Exempler paa det, vi tænke paa. Enhver har vel lagt Mærke til, hvorledes det med Tiden er blevet mere og mere Brug at tale om „den politiske Situation,“ og navnlig var det i forrige Storthings sidste Tid, at Flertallet stadig paaberaabte sig denne „politiske Situation“. „Den politiske Situation“ maatte stadig gjøre Tjeneste i Mangel af andre Grunde, og som den endelige og afgjørende Grund henvistes der til den ligeoverfor selv de allervegtigste Modgrunde; den maatte frem og holde for, enten det gjaldt at afslaa en landsgavnlig Bevilgning eller at foretage et tvivlsomt konstitutionelt Skridt. „Den politiske Situation“ — det var den, som Flertallet selv betegnede som den store Anstødssten, det var den, som skulde have hindret Flertallet i at handle saaledes, som ellers Pligt og Samvittighed vilde have tilført det at handle, den altsaa, som for enhver Pris maatte ryddes afveien, den, Flertallet og hele det saakaldte „liberale Parti“ utrættelig har arbeidet paa at faa bortmineret.

Og denne store Anstødssten — hvor er den? hvad er den? Den er, naar En vil tale simpelt og nævne Ringen med dens dagligdagse Navn, dog i grunden intet Andet end — Kongens nuværende Statsraad, Mænd, som fra sine tidligere Stillinger ere vel kjendte som dygtige og hæderlige Mænd, og som Kongen har hædret ved at vælge til sine Raadgivere. Vilde Kongen ombytte sine nuværende Raadgivere med Mænd

*) Som hænger sig i Bogstav og Ord istedetfor i Aand og Mening.

efter Flertallets Hjerte, saa blev der ingen Tale mere om „den politiske Situation“ — den var med et Trylleflag bragt ud af Verden!

At ønske et Statsraadsstifte — deri er der nu sagtenz intet Umoralst, og det er tilvisse i og for sig en lovlig Ting at arbejde for en Ombytning af Kongens Raadgivere. Det kan være den ærligste Sag af Verden at ønske Kongens Raad besat med mere fremragende Personligheder, om man tror at kunne finde saadanne, eller med Mænd, der besad mere almindelig Tillid, saafremt nogen Statsraad skulde mangle denne. Derimod er Sagen ikke mere ustyldig, naar man lægger an paa at fremtvinge Statsraadets Afgang, og sker saa dette ved Midler, som selve Landets Grundlov ikke anviser, er det allerede en mislig Sag, og ere saa ovenikjøbet disse Midler i sig selv af en moralst uforvarlig Natur, saa bliver Sagen naturligvis endda misligere. Grundloven har lagt Retten til at vælge Kongens Raadgivere i Kongens egen Haand, og finder Stortinget, at Statsraadet har handlet imod Lov og Ret eller raadet Kongen til Landets Skade, da giver Grundloven Anvisning paa at kunne sætte Statsraadet under Tiltale for Rigsret. Saa er Lovens Bei. Det er ikke Lovens Bei, naar man tror at have Grund til at søge Statsraadet fjernet, at undlade Rigsretstiltale, saaledes som paa sidste Storting skede, men derimod at negte Bevilgninger paa alle Kanter, Noget, som kun hindrer Landets Styrelse og skader Folkets Velfærd, blot for at søge Kongens Raadgivere fordrevne. Men endnu mindre er det til at forsvare, at der i saadant Viemed bruges Ukvemsord mod Landets Regjering, at Kongens Raadgivere haanes som Stymper, og at hæderlige Mænd i en ansvarssfuld Stilling, som kun have troet at gjøre sin Pligt og holde sin Ed mod Forfatning, Fædreland og Konge, stundom endog stemples som Misgjerningsmænd. Det „liberale Parties“ Blade have et tungt Ansvar paa sig for slig Fremfærd, og Folkemødernes Helte, som i Dieblicket høstede Hæder og Ros, ville og komme til at gjøre Regnskab for „hvert unyttigt Ord“. Men naar ogjaa Exemplet til saadan uforvarlig Dom og Færd er givet af Mænd, der ifølge sin Stilling ere kaldte til at hævde Retfærdighed og Lov i Landet, da har der været fuld Grund til — hvad da ogjaa er skeet — at advare dem mod en for Landet ligefrem demoraliserende Holdning. Christne ville vanskeligt kunne være i Tvivl herom. Vi behøve blot at ihukomme St. Pauli Ord Tit. 3, 1. 2.

Hvor vanskeligt det „liberale Parti“ vil kunne moralst forsvares for sin Holdning og Færd, viser sig bedst, naar vi gaa tilbage til den Begivenhed, som lagde Grunden til Partiets Uforsonlighed lige overfor Regjeringen; det er jo den, som har affødt alle de væsentligere Tvistemaal siden. Statsraadet troede i 1880 atter at burde tilraade Kongen at negte Sanktion paa Stortingets gjentagne Beslutning om Statsraadernes Deltagelse i Stortingets Forhandlinger, ikke fordi det under alle Omstændigheder var imod en saadan Grundlovsforandring (Statsraadet har tværtimod for at imødekomme Stortinget selv foreslaet Forandringen, men under visse Betingelser), men fordi Forandringen, trods sin Hensigtsmæssighed i enkelte Hen-

seender, vilde medføre en hel Omvæltning i vor Statsstik, som denne har været siden 1814. Statsraadet ansaa visse Garantier aldeles nødvendige, skulde ikke Landet komme til at lide Skade af Forandringens udblivelige Følge, nemlig det parlamentariske Styrelsessæt. Stortinget derimod forkastede alle Garantier og forlangte Grundlovsforandringen uden Betingelser. Det tilkommer ikke mig her at drøfte, enten det er Regjeringen, eller det er Stortinget, som i denne Sag har havt den rigtigste Opfatning af, hvad der var til Landets Gavn. Heller ikke vedkommer det mig her at afgjøre, om Stortinget har handlet retsindigt ved at forkaste alle Garantier, eller om Regjeringen har handlet klogt ved at fraraade Sanktion. Talen er her ikke om, hvad der var mere eller mindre hensigtsmæssigt, men om, hvad der var moralsk forsvarligt eller ikke. Det er os nok at vide, at Stortinget har havt grundlovmæssig Ret til at forkaste Garantierne, naar det ansaa dem uforholdne, men at og saa Regjeringen har havt grundlovmæssig Ret til at fastholde Garantierne, naar den ansaa dem uomgængelig nødvendige til Forebyggelse af Ulykke for Landet. Saalænge Forhandlingen mellem Statsmagterne kun staaar paa Lovens Grund, kunne de modsatte Synsmaader af Enhver forlanges respekterede, og naar kun Lovens Forrifter iagttages, er der Intet at sige til, at Enhver anstrenger sig for at gjøre sin Synsmaade gjældende. Væder man sig derimod friste til, for at hævde sit Standpunkt, at forlade Lovens faste Grund, da glider man umærkelig over i Hensynsløshedens, Selvtægtens og Voldshandlingernes Ulande.

Det var derfor allerede en Uretfærdighed, at der blev opløst et saadant Kammer over Regjeringen, fordi den ogsaa sidste Gang fraraadede Sanktion paa den flere Gange gjentagne Storthingsbeslutning. Der havde dog intet Kammer været opløst over Stortinget, som selv tidligere mere end dobbelt saa mange Gange havde forkastet den selvsamme Beslutning, som det nu tilslut selv fattede. Og der maa dog vel være samme Lov og Retfærdighed for Regjeringen som for Stortinget; hvad der er Lov og Ret for den Ene, kan dog ikke være Forbrydelse for den Anden! Men endnu mere uretfærdigt er det dog, at nu det „liberale Parti“ baade i Aviser og paa Møder, ja i Stortinget selv, siden den Tid har optraadt saa uforsønligt og endog ligefrem haanligt mod Landets høieste Ørigthed. Det har jo næsten faaet Udseende af, at Kongens Raad bestod af bare uduelige Stivnacker, som endog forbrød sig mod al Lov og Ret i Landet. Og deres Uduelighed og al deres Forbrydelse var dog væsentlig kun denne, at de ikke kunde dele Storthingsflertallets Opfatning af Statsraadsagen (og af de flere Sager, som senere bleve satte i Forbindelse med den), og at de ikke gik sin Vej og overlod Majoritetens Mænd sine Pladse i Kongens Raad. Saaledes er den forfærdelige „politiske Situation“ bleven skabt! Men kunne Christne være tvivlraadige om, at paa den Maade Lovens Grund holder paa at forlades, og at saadanne Midler aldrig helliges af et saadant Maal? Og kunne Christne holde det for en Forbrydelse, at Mænd, som kjende sit Ansvar, ikke kunne svigte sin Overbevisning eller svige

sin Ed og ikke gaa sin Vej, fordi Strømmen for Dieblikket er dem imod? Tilvisse ikke. Nei, det „liberale Parties“ Færd bliver vanskelig at forsvare for den christelige Morals Domstol, og den „politiske Situation“, som er paaberaabt som den store Anstødssten, er i retsindige Folks Dine kun et daarligt Skjæmbret.

Thi selv om „det liberale Parti“ — altsaa her nærmest Storthingsflertallet — skulde i Statsraadsfagen have havt den retteste Opfatning, saa staar dog en Ting fast og er uimodsigelig: det er ikke i mod Lov og Ret i Landet, hverken mod Morallov eller Grundlov eller nogenjomhelst guddommelig eller menneskelig Lov, at nære den Overbevisning, at det vilde blive en Ulykke for Folket, om Statsraaderne skulde deltage i Storthingets Forhandlinger, uden at der habes nogen Garanti imod Misbrug af en Grundlovsforandring i den Retning. Og saalænge Kongens Raadgivere nærede denne bestemte Overbevisning, da var det efter Grundloven deres Ret, som deres Pligt ifølge Kald og Ed, ikke at svigte sin Overbevisning, men at raade Kongen til det, de ansaa ret at være. Det er ikke raadeligt for Nogen at handle mod sin Samvittighed og Overbevisning, allermindst for Mænd i saa ansvarssfuld Stilling; det vil i ethvert Fald en Christen kunne vide og maatte erkjende.

Som det forholdt sig med „Statsraadsfagen“, den første store Mærkesag, der dannede Udgangspunktet for Venstrepartiets voldsomme Kamp mod Regjeringen, saa er det ogsaa med de flere andre Tvistemaaal, som bagefter have fulgt. Ogsaa Tvistemaalet om Nødvendigheden af, at Kongen sanktionerer Beslutningerne om Forandring af Grundloven („det absolute Veto“), er det ligedan med; heller ikke det danner nogen Undtagelse. Men er der nogen Sag, som skulde kunne give tvivl-raadige Folk Klarhed over, hvad Striden gjælder om, saa er det denne. Dette Tvistemaal er nu skudt frem i Forgrunden som det mest brændende af alle Spørgsmaal, paa Grund af Storthingsflertallets fortvilede Beslutning af 9de Juni 1880. Den er det, som det for „det liberale Parti“ nu for enhver Pris gjælder om at opretholde. Denne Beslutning er bleven Hovedhjørnestenen, hvorom Venstrepartiet vil samle sit Forsvar, og hvorpaa Fremtidens Venstrepolitik skal bygges. Og hvad denne Politik gaar ud paa, er jo sagt med klare Ord: Storthingets absolute Eneraadighed, selv over Landets Grundlov.*) Men den norske Grundlov har bygget og villet betrygge Folkets Frihed ved at dele Magten mellem Konge og Storting og derved forhindre ethvert Enevælde, baade Kongens og Storthingets. At bevare Grundloven ufrænklet er derfor et Livsspørgsmaal for Folkets Frihed, ligesom det burde være en Samvittighedsfag for alle samvittighedsfulde Borgere og allermest for alle retsindige Christne.

Men, bærer Venstrepartiets Politik saadant i sit Skjød, som nu er kommet for Dagen, da synes det ikke vanskeligt at kunne forstaa dette, at denne Politik ligefrem truer det norske Folks ved Grundloven tilsil-

*) Eller ogsaa Kongedømmets Opsigelse — tilføiede Bjørnson under stormende Vijald paa Stiklestadmodet.

rede Frihed; thi Friheden trues ligejaavel ved et Storthingsflertals Forsøg paa at erobre for Storthinget en større Magt, end Grundloven har tildeelt det, som den trues ved Kongemagtens Forsøg paa at udvide sin Magt. I Frihedens Navn bør derfor Grundloven være os en ukrænkelig Lov.

Men det er jo netop i „Frihedens“ Navn, at „det liberale Parti“ fordrer Tilslutning til sin Politik? I Virkeligheden er det ikke i Frihedens Navn, denne Fordring kan stilles af Partiet, men vel i „Folkesuverænitets“ Navn, og det er derfor ingen Tilfældighed, at der i den seneste Tid er bleven saa megen Tale om Folkets Suverænitet. Men det bør ikke blende nogen ædru Mand, at det er i Folkesuverænitets bedaarende Navn, Venstrepartiets Ledere opflamme vort Folk til at gaa med paa en Færd, der ikke længer har Lovens trygge Grund under sine Fødder. Christne ialfald, som have Begreb om, hvad Lov og Øvrighed er, og som vide, at baade Lov og Øvrighed høre ind under det 4de Buds hellige Omraade, ville vistnok ogsaa vide, at det ikke er Folket, som er Grundlovens Suveræn, men tværtimod Grundloven, som er Folkets Suveræn.

Som enhver menneskelig Institution er vel ogsaa Regjeringen skrøbelig og kan have gjort Feilgreb. Men ligesom den i sine Personers Hæderlighed eier sin Uangribelighed, saa har den i sit grundlovsmæssige Standpunkt sin Styrke. Det vilde blive vanstelig at faa den fældet ved nogen Rigsret; derfor var det vel ogsaa, man ved andre Midler forsøgte at faa den fordrevet. Regjeringens Opgave har kun været at staa paa Lovens Grund, værgø Landets Grundlov og Folkets Frihed, som er betinget af Magtens Fordeling mellem Konge og Storthing, og som bliver truet af hvilket som helst Enevælde, det være Kongens eller Storthingets. Det er denne Fordeling af Magten, vort Statslivs Lykke, som ligeud af Venstremænd er kaldet „Brov“, og det er Enevældet, som ligeud er erklæret at være Partiets Maal. Det skulde synes, at man ikke maatte have mere Vidnesbyrd behov. Selvfølgelig er Regjeringen Partiet en Hindring paa Veien mod dets Maal. Men det er dog ikke Regjeringen — som kun forlanger Grundloven respekteret og enhver Grundlovsforandring foretagen i grundlovsmæssige Former, og som afviser al Omgaaelse af Grundloven som ulovlig og uforenlig med Landets Gavn — der er den egentlige Hindring. Partiets værste Anstødssten er den norske Grundlov selv, der ikke giver Rum hverken for almindelig Stemmeret eller for parlamentarisk Regjering eller for Flertalsvælde under blot en Skygge af et Kongedømme. Men, som bekendt, Grundloven er det norske Folks Diesten; den er det utilraadeligt at røre ved, at angribe og nedsette. Med des større Boldsomhed kaster man sig over Regjeringen. Regjeringen er Skiven, som der skydes paa; Maalet, der sigtes efter, ligger bagenom og er alvorligere og mere skjæbnesvangert end et Skifte af det nuværende Statsraad.

Det Stormløb, for hvilket Regjeringen har været udsat af det faakaldte „liberale Parti“, har Lidet tilfælles med den Opposition, som i tidligere Dage kom tilsyne baade i Pressen og i Storthinget. Det var ikke længer den gamle folkelige Opposition, som under de

sidste Storthing aabnede den voldsomme Kamp mod Landets Regjering. For den gamle Opposition gif Landets Grundlov over Alt; Kravene havde i Grundloven sin Berettigelse, men ogsaa i Grundloven sin Begrændsning *). Den senere Tids Opposition er derimod ikke et Udslag af en folkelig Bevægelse eller af et nationalt Krav, men en Afslægger af den moderne Tids Tankestrømninger udenlands. Før var det væsentlig Mænd fra Gaardbrugernes egen Midte, som dannede Oppositionens Stamme; nu er det Mænd, der tilhøre den moderne udenlandske Kulturbevægelse, som ere Ledere og uddele Parolen. Den gamle Opposition søgte ængstelig at bevare Grundloven uforandret; den nyere Tids Opposition forlanger tvertimod Grundloven ændret og bøiet, forat den norske Grundlov selv kunde afgive en national Ramme omkring de fremmede Theorier, man vil skaffe Borgerret ogsaa hos os.

Men er der nu end af „det liberale Parti“ anvendt Midler, som vanskelig kunne bestaa for en moralsk Domstol, tør det dog maaste til Formindskelse af Ansvar, der maa gjøres gjældende mod det, kunne siges, at Partiets Flertal for en stor Del selv kun har været et Redskab og snarere selv maa betragtes som et Offer for ufolkelige og lidet samvittighedsfulde Stribenters og Lederes Overtalelser end som en Kreds af Mænd, af hvilke hver Enkelt med Selvstændighed og fuld Bevidsthed har raadet eller grebet til saadanne Midler. Et fra først af maaste mindre Feilgreb eller et Overgreb, som kun maa kaldes et ikke vel forsvareligt, vil, naar det en første Gang er begaaet, ved den indre Konsekventses eller de andre Omstændigheders Magt ubønhørlig drage efter sig de større Feilgreb, de ligesvem uforsvarelige Overgreb, og Mænd, som fra første Færd af aldrig drømte om Andet end at lade sig lede af hæderlige Hensyn, kunne ved den Magt, som det første skjæbnesvangre Skridt eier, se sig drevne eller nødte til — for at blive i Overensstemmelse med sig selv og med tidligere Aftaler eller Afgjørelser — at gaa paa Aftord med sin egen Overbevisning eller sine egne Fordringer til den aabne og gjennemsigtige Handlemaade, som jærlig burde findes hos offentlige Mænd. Dette er desværre Noget, som ialfald Christne altfor vel ville forstaa; de kjende den menneskelige Natur og have baade sin egen og Andres bedrøvelige Erfaring at øse af, saa de ville kunne baade forklare og delvis ogsaa søge at undskyldte en Færd, der ellers kunde synes baade uforklarlig og utilgivelig.

III.

Det vilde være en saare betænkkelig Sag, om de Christne skulde kunne slutte sig til en Politik, mod hvilken der fra christeligt Standpunkt maa reises saa alvorlige Betænkkeligheder, ja Indsigelser og Anklager.

Summen af disse er dog den, at Hensigten, hvor god den end maatte synes at være, og hvor velment En end kunde synes at handle, alligevel aldrig er istand til at hellige det Middel, En bruger, naar dette i sig selv er urigtigt, forkasteligt, uhæderligt eller ligesvem umø-

*) Sml. Uelands Optræden og Udtalelser i. Tr. til Gunst for det „absolute Veto.“

ralst. Det er og bliver en uomstødelig Sandhed, at Hensigten ikke helliger Midlet; det er og bliver en forkastelig og umoralst Grundsetning, at Hensigten, man har, kan tillade hvilket som helst Middel, som kan føre til Maalet. Derom tvivler nu vel heller Ingen. Der behøves ikke engang en kristelig Bevidsthed for at erkjende dette; selv den almindelige moralste Bevidsthed erkjender det. Det er vel derfor ogsaa, vor Grundlov negter Jesuiterne Udgang til Riget, fordi deres Grundsetning, at Hensigten helliger Midlet, skal være stemplet som en umoralst og forkastelig Grundsetning. Der gives vel heller ikke den Mand i Norges Land, som vil være sig bekendt at have eller at handle efter saadan Grundsetning. I ethvert Fald vil en Christen med Afsty vende sig bort fra den; med Alvor bør han protestere mod, at Bruugen af vanhellige Midler skal kunne undstyldes med fortræffelige Hensigter, og under Frygt og Bæven skulde han se sig nødt til at affige alt Samfund med enhver religiøs Sekt eller med ethvert politist Parti eller med ethvert Komplot af Mennefer, der enten bekjender sig til saadan Grundsetning eller dog handler efter den. Personlige Sympathier for Sag eller Person maa her staa tilbage for Lydighed mod Samvittighed og Guds Ord.

Vort saakaldte „liberale Parti“ vil vel heller ikke vedkjende sig en saadan Grundsetning; og hvor meget en Christen end fra moralst Standpunkt maa beklage Partiets Færd, han vil vel heller ikke netop sige, at der ligeud er handlet, som om Partiet mente, at Hensigten kunde besmykke, undstyldes eller hellige alle de Midler, der kunde opdrives*). Og dog kan man være fristet til at spørge, om da ikke vort Venstreparti mere end en Gang har handlet efter — om just ikke den samme, saa dog — en lignende Grundsetning. Der er saa Meget, et Mennefe gjør ubevidst, især naar Lidenstaberne er ophidsede, som det ikke vilde gjøre, naar Fornuften alene fik raade eller Samvittigheden kunde være ren og rolig. Hvad skulle vi sige? Vi behøve jo ikke engang at sige, at Partiet „maa antages“ at have handlet efter mindre forsvarlige Grundsetninger; det har jo selv ligeud erklæret at ville handle efter en saadan. Det er nok at minde om, at det stadig beraabte sig paa „den politist Situation“ som Grund og Undstyldning for, at det ikke kunde handle anderledes; den skulde altsaa forsvare en ellers uforvarlig Handlemaade, undstyldes en ellers uundstyldelig Færd. Det er derfor ikke godt at skjøne, at der skulde bestaa nogen væsentlig Forskjel mellem Venstrepartiets Holdning i disse Tilfælde og den forkastelige Handlemaade, der trøster sig med, at Hensigten helliger Midlet.

Nei, en Christen burde ikke lettelig være at finde i den Leir, hvor en saa betænkkelig moralst Brøstfældighed er raadende, som her. Der er en skjærende Modsetning mellem den Færd, vort Venstre-

*) En alvorlig Undtagelse vilde det være, om det var sandt, at man havde undladt at sætte Statsraadet under Tiltale for Rigsret for at afvente de nye Valg, hvorefter Vagthinget kunde blive saaledes besat, at man var sikker paa at saa Statsraadet fældet. Men en saadan jesuitist Afstyhelighed har man, saavidt jeg ved, ikke kunnet bevise; den er forhaabentlig det store Flertal i Partiet ganske fremmed.

(Det bemærkes, at Døenstaaende er strevet i Sommeren 1832, da nærværende Afhandling blev offentliggjort i et a) vore Blade).

parti i lang Tid har udbvist, og det Forhold til Fyrste, Øvrighed og borgerlig Orden, hvortil Herrens Apostler i sin Tid formanede de Christne (Rom. 13, 1—7; Gal. 5, 13—15; 1 Tim. 2, 1—4; Tit. 3, 1. 2; 1 Pet. 2, 13—17), og der har været nok af Foreteelser baade at læse og høre og se, som snarest kunde minde En om den sørgelige Beskrivelse, St. Paulus giver af Menneskene i „de sidste Dage“ (2 Tim. 3, 1—5). Og dog — der gives forunderligt nok neppe saa Faa endda, som vistnok vilste at gjøre Alvor af sit Christennavn, og alligevel ere at finde inden Venstrepartiets brogede og kamplystne Rækker, Side om Side med Tritantere, Christusfornegtere, ja endog Gudsbespottere! Blot det ene Ord hurde dog gjøre dem betænkkelige over sin Stilling: „Sig mig, hvem du omgaaes, og jeg skal sige dig, hvem du er.“ Hvorledes skulle vi forklare os dette? Det kan være Mangel paa Oplysning, som hilder Ens Syn*); eller det kan være Mangel paa Dømmekraft, saa En ikke formaar at stille mellem Virkelighed og Skin**), særlig da Mangel paa moralsk Dømmekraft, saa En gaar hen og „tvor enhver Mand“ istedetfor at „prøve Mændene.“ Men det kan desværre ogsaa være Mangel paa Narvaagenhed og Bøn, som er Ursagen til dette Særsyn, og den Mangel opveies i Sandhed hverken af en skarp Forstand eller af store Kundskaber eller Gaver forresten. „Kundskaben oplæser, men Kjærligheden opbygger.“

For en Christen gjælder det dog fremfor Alt ikke at kaste den gode Samvittighed bort, at han ikke skal lide Skibbrud paa Troen (1 Tim. 1, 19.) Men en god Samvittighed lader sig kun bevare ved Lydighed mod Samvittigheden og alt Guds Ord, og saa det Ord, som af en Christen forlanger jelsfornegtende borgerlig Lovlydighed.

At derimod „det liberale Parties“ Færd godkjendes og forsvares af alle dem, som uden at maale og veie og vrage have inddruffet „Tidens Ideer“, det er meget vel forstaaeligt. Vil man ikke først veie disse Ideers Vægt og Gehalt, ikke maale deres Omfang og Bæredidde, ikke vrage deres slette og giftige Bestanddele, da er det en meget rimelig Ting, at „Tidens Ideer“ bringe Folk til at storme afsted over Stof og Sten, over baade guddommeligt og menneskeligt Lov og hellig Ret, endfige at moralske Hensyn eller retslige Forpligtelser skulde danne nogen Hindring. Dertil ere disse Ideer altfor „løstende“ og „høinende“ og Maalet altfor ligefrem „henrivende“. Det forjættede Maalet er „Folkets Selvførelse“ med Autoriteter af Folkets Raade. Blendende tindrer i det Fjerne den ubegrændsede Frihed, den er den Lust, hvori man aander og lever: „Folket“ selv sin egen Suveræn og al Magtens Kilde, „Folkeviljen“ den overste og i Grunden eneste Lov, Dieblikkets Majoritet, Suverænitets Stedfortræder, Folket i Enevælde, raadigt over sin Skjæbne, sin Grundlov og Alt, som Lov og Ret kan kaldes, „Folkeviljen“ altsaa den helligste Magt i Verden, Tallet og Mængden Majestæten, for hvilken Alle og Enhver til enhver Tid maa have at bøie sig. De gamle „Fordomme“ om guddom-

*) Uvidenheden er stundom større, end Noget skulde tro; f. Ex. naar En lader sig indbilde, at „absolut Veto“ er det samme som Absolutisme, Enevoldsmaakt. Hvad Navn fortjene saa de, som finde sin Regning ved at holde Folk i slig Uvidenhed?

***) F. Ex. lader sig blende og bedaare af de hoi Talemaader om „Frihed“, „Selvførelse“, „Værelse“, „Folkesuveræniteten“ o. desl.

melige Bud og menneskeligt Ansvar ere henveirede; et nyt Evangelium, den menneskelige Selvsforherligelses Evangelium, prædikes for den selvbevidste og selvhjulpne myndige Slægt, og — Tiden er kommen, at endelig engang Hensigten kan faa hellige ethvert Middel uden Modsigelse.

Men — da er ogsaa det nye Afguderi der i fuld Gang. Den forjættede Fremtid vil have løst „de store Opgaver“ og gjort „de store Fremstridt“: en ny Gud, en ny Gudstjeneste, et nyt Evangelium, en ny Moral. Alt vil være blevet nyt.

Did er det, at Revolutionens Principer føre Udviklingen; did ma a de føre, om Intet hindrer eller standser dem. Revolution er Oprør og Kuldkastelse, og det ikke blot, heller ikke først og fremst af det menneskeligt Bestaaende, der kan være underkastet Forandring eller Afstæffelse, men ogsaa og først og fremst af det guddommeligt Bestaaende, som dog ingen Himmelstormer, selv ikke al Verdens Folkevilsje, rækker til at afstæffe. Revolutionen erklærer det vistnok for „et overvundet Standpunkt“ og dekreterer dets Afstæffelse. Den guddommelige Sandhed og Ret gør dog nafladelig paany sit Krav gjældende, har gjort det og vil gjøre det, om ikke paa anden Maade, saa ved at bortseie det vanvittige og afmægtige Oprør af Verden.

Der er selvfølgelig en indre Nødvendighed tilstede for den Sammenhæng, som stadig kommer tilsyne mellem Vantroen og Revolutionen. Et indre Slægtfæb er der, som mellem Vantroens Mand og Revolutionens Mand, saa ogsaa mellem Vantroens Mænd og Revolutionens Mænd. Det er ingen Tilfældighed, at ogsaa hos os Fritænkere, Kristusfornegetere og Gudsbespottere helst ere at finde i den „liberale“ Leir, og at saa igjen „de Liberale“, som dog ikke ville være Fritænkere, drages afsted — vi kunde næsten sige: mod Vidende og Vilje — bort over Hensyn, som for deres fritænkerste Meningsfæller ingen Hensyn eller Hindring mere ere. De store Hindringer, som Frygt for Gud, Tro paa Kristus, Forpligtelse til befvoren Ret og Lov lægger iveien for en hensynsløs politisk Færd, for Ringæagt mod Landets Love, for Foragt mod Underledes-tænkende, tilsidt for Revolutionen selv, disse Hindringer existere jo ikke mere for Vantroens Mænd.

Man sige ikke, at vi se Spøgeser ved hoilys Dag! Det er kommet vidt allerede ogsaa i vort Land, naar en christen Præst knapt kan gjentage sin Herres Ord: „Giver Keiseren det, som Keiserens er, og Gud det, som Guds er“ og tale om en Christens Skyldighed at „være al menneskelig Orden underdanig for Herrens Skyld“, uden at han mistænkes for at bringe Politikk op paa Prædikestolen, hvor ganske vist intet Andet skal lyde end den faste og visse Sandhed til Salighed. Ja, stulde vi lystre det Skrig, som stundom har lydt over til os fra vort nuværende Venstreparti, og frygte den Uvilje, som fra det Hold kunde ophobes over os, da maatte vi stryge det 4de Bud af vor Kirkes Bekjendelse eller ialfald holde op at tale om det guddommelige Grundlag, hvorpaa det hele Familieliv, det hele borgerlige Samfund og den hele Slægts historiske Udvikling tilsidt alene hviler. Det er ganske overordentlig lærerigt at lægge Mærke til, at vort nuværende Venstreparti synes ikke længer at taale Lyset, Guds Ords Lys.

Behøver jeg at sige, at en Christen umulig kan ville følge med der, hvor Lyset ikke taales? En Christen kan ikke ville drage i Nag med de Uguddelige eller Bantroe. Det er jo hans Skyldighed at fly endog alt ondt Skin. Frihedens Banner skulde vel en Christen gjerne følge — det er jo Evangeliet, som har bragt Verden Frihed —, men den sørgelige Uere, at indføre Friheden ad Hensynsløshedens, Selvtægtens og Boldshandlingens Vej, saa de Christne overlade til dem, der have sagt sig løs fra ham, som er Verdens Lys og i Birkeligheden gjør En fri, og fra den levende Gud, hvis Ord og Lov er og bliver Verdens Grundlov. Vor Gud er ikke deres; men de maa ogsaa have sin Gud, og det have de ogsaa. Der er det, som ogsaa gaar dem over Alt, for hvilket Alt maa vige, og for hvilket de maatte ogsaa ere beredte til at ofre Alt: den politiske „Frihed“. Vi saa derimod blive derved, at Guds Frygt er Bisdoms Begyndelse, og Guds Frygt ogsaa Folkens Styrke. Forlade Bisdom og følge Daarstab, selv om det er blendende Daarstab, det kan en ædru Christen ikke. „Mine Børn, vogter eder for Afguderne!“ siger St. Johannes (1 Joh. 5, 21).

Den Frihed, Lykke og Fremgang, som vor Grundlov af 1814 allerede har bragt vort Land, er, om just ikke mageløs og enestaaende, saa dog saa ivinefsaldende, at vort Folk har storlig Aarsag til at være Gud taknemmeligt derfor. Friheden, vort Land vandt i 1814, var ikke, som Folkets Smigrere sige, en moden Frugt af dets egen Udvikling og Dygtighed, men en Begunstigelse af ham, som styrer Folkens Stjæbner ligesaa vel som den Enkeltes. Nu at lade haant om den Frihed, vi have, og at se ned paa den Grundlov, der har bragt og sikrer os Frihedens Velsignelser, og at fylde Landet med Raab om Underkuelse og U selvstændighed, med Misnøie og Klagemaal og Anklage — det er en saa fort U taknemmelighed mod den Gud, som har overøst Landet med Frihedens og Fredens Velsignelser, at vi ikke kunne kalde det Andet end en uvittig Udfordring af en Magt, som dog staar høiere end baade Folk og Storthing og Regjering. Vilde den Magt ikke lade Udfordringen ubesvaret, kunde det norske Folk komme til at lære, at det ikke var værd den Frihed, der blev det skjenket.

Dog — det er vort Haab, at det ikke vil komme dertil. Folket vil atter blive ædru og komme til Besindelse. Dette Haab støtte vi til de Christne i Landet. De ville vel ogsaa den negang vise sig at være til Velsignelse for Landet. De ville blive til Velsignelse ved sin Guds frygt og Lovlydighed, ved sin stille og ærbare Wandel og ved sine „hymnge Begjæringer, Bønner, Forbønner, Taksigelser for alle Menneker, for Konger og alle dem, som ere i høi Værdighed, for at vi maa leve et roligt og stille Liv i al Gudfrygtighed og Ærbarhed; thi dette er godt og behageligt for Gud, vor Frelser“ (1 Tim. 2, 1—3).

Jeg slutter denne Henvendelse til de Christne med St. Pauli Ord: „Jeg formaner eder, Brødre, at I give Agt paa dem, som volde Splid og Forargelser tværtimod den Lærdom, som I have lært, og viger bort fra dem! Thi Saadanne tjene ikke vor Herre Jesus Kristus, men sin egen Bug, og ved søde Ord og smigrende Tale forføre de de Enfoldiges Hjerter“ (Rom. 16, 17. 18).

75sd 77 065

